ऋजिष्वा भारद्वाजः।विश्वे देवाः। त्रिष्टुप्, ७-१२ गायत्री, १४ जगती।

न तद्दिवा न पृथिव्यानु मन्ये न यज्ञेन नोत शमीभिराभिः।
उब्जन्तु तं सुभ्वः पर्वतासो नि हीयतामतियाजस्य यष्टा॥ ६.०५२.०१

अतियाजस्य- डम्भासूयादियुक्तयजमानस्य। तत्- कर्म। दिवा पृथिव्या- द्यावापृथिव्योरनुस्यूतमिति। न। अनु मन्ये। न। यज्ञेन- शास्त्रदृष्टेन यज्ञेन। आभिः- एताभिः। शमीभिः- शान्तभावनाभिरनुस्यूतमिति। नानुमन्ये। सुभ्वः- शोभनभूताः। पर्वतासः- पर्वता मेघा वा। तम्। उब्जन्तु- हिंसन्तु। यष्टा- सोऽनधिकारी डाम्भिकयजमानः। नि- नितराम्। हीयताम्- हीनो भवतु॥१॥

अति वा यो मरुतो मन्यते नो ब्रह्म वा यः क्रियमाणं निनित्सात्।
तपूंषि तस्मै वृजिनानि सन्तु ब्रह्मद्विषमभि तं शोचतु द्यौः॥ ६.०५२.०२

मरुतः- हे वाताः प्राणविशेषाः। यः। नः- अस्मान्। अति- अतिक्रम्य। मन्यते- अभिमानं करोति। यः। क्रियमाणम्। ब्रह्म- मन्त्रं मन्त्रात्मकं कर्म वा। निनित्सात्- निन्दितुमिच्छेत्। तस्मै। तपूंषि- तापकानि। वृजिनानि- दुःखानि। सन्तु- भवन्तु। द्यौः- सूर्यः। तम्। ब्रह्मद्विषम्- श्रुतिद्वेषिणम्। अभि शोचतु- अभितपतु॥२॥

किमङ्ग त्वा ब्रह्मणः सोम गोपां किमङ्ग त्वाहुरभिशस्तिपां नः।
किमङ्ग नः पश्यसि निद्यमानान्ब्रह्मद्विषे तपुषिं हेतिमस्य॥ ६.०५२.०३

किम्- किमर्थम्। सोम- रस। ब्रह्मणः- मन्त्रस्य। गोपाम्- पालकमिति। त्वा- त्वामाहुः। नः- अस्माकम्। अभिशस्तिपाम्- शत्रुभ्यः पालकमिति। किम्- किमर्थम्। त्वा- त्वाम्। आहुः- वदन्ति। किम्- किमर्थम्। नः- अस्मान्। निद्यमानान्- निन्द्यमानान्। पश्यसि। ब्रह्मद्विषे- ब्राह्मणद्विषे। तपुषिम्- तापकम्। हेतिम्- प्रहरणम्। अस्य- क्षिप॥३॥

Dr. Rangaji
WEBOLIM

अवन्तु मामुषसो जायमाना अवन्तु मा सिन्धवः पिन्वमानाः।

अवन्तु मा पर्वतासो ध्रुवासोऽवन्तु मा पितरो देवहूतौ॥ ६.०५२.०४

माम्। जायमानाः- आविर्भूताः। उषसः- प्रभात्यो ज्ञानोदयदेवताः। अवन्तु- रक्षन्तु। मा- माम्। पिन्वमानाः- वर्धमानाः। सिन्धवः- आपो मूलशक्तिधाराः। अवन्तु- रक्षन्तु। ध्रुवासः- स्थिराः।

पर्वतासः- स्थैर्यप्रतीकगिरयः। मा- माम्। अवन्तु- रक्षन्तु। देवहूतौ- देवाह्वाने। मा- माम्। पितरः- पूर्वाचार्याः। अवन्तु- रक्षन्तु ॥४॥

विश्वदानीं सुमनसः स्याम पश्येम नु सूर्यमुच्चरन्तम्।

तथा करद्वसुपतिर्वसूनां देवाँ ओहानोऽवसागमिष्ठः॥ ६.०५२.०५

विश्वदानीम्- सर्वदा। सुमनसः- मङ्गळचित्ताः। स्याम- भवेम। उच्चरन्तम्- उद्यन्तम्। सूर्यम्। पश्येम। वसूनां वसुपतिः- सम्पत्पालकः। देवान् प्रति। ओहानः- हव्यवाहकः। अवसा- रक्षाशक्त्या। आगमिष्ठाः- अतिशयेन आगन्ता। तथा- एवम्। करत्- करोतु ॥५॥

इन्द्रो नेदिष्ठमवसागमिष्ठः सरस्वती सिन्धुभिः पिन्वमाना।

पर्जन्यो न ओषधीभिर्मयोभुरग्निः सुशंसः सुहवः पितेव॥ ६.०५२.०६

इन्द्रः- परमेश्वरः। नेदिष्ठम्- अन्तिके। अवसा- रक्षाशक्त्या। आगमिष्ठः- अतिशयेनागन्ता भवतु। सरस्वती- रसचोदयित्री देवता। सिन्धुभिः- मूलशक्तिधाराभिः। पिन्वमाना- वर्धमाना भवतु। नः- अस्मभ्यम्। पर्जन्यः- वृष्ट्यधिदेवता। ओषधीभिः। मयोभूः- सुखकरी भवतु। अग्निः- पावकः सत्क्रतुः। सुशंसः- सुष्ठु स्तुतः। सुहवः- सुष्ठु आहूतः। पितेव- जनक इव भवतु ॥६॥

विश्वे देवास आ गत श्रृणुता म इमं हवम्। एदं बर्हिर्नि षीदत॥ ६.०५२.०७

विश्वे- सर्वे। देवास- देवाः। आ गत- आगच्छत। मे- मम। इमम्- एतत्। हवम्- आह्वानम्। शृणुत। इदम्- एतत्। बर्हिः- दर्भासनं चित्तासनं वा। आ- आभिमुख्येन। नि षीदत- उपविशत ॥७॥

Dr. Rangaji
WEBOLIM

यो वो देवा घृतस्नुना हव्येन प्रतिभूषति। तं विश्व उप गच्छथ॥ ६.०५२.०८

देवाः। यः। वः- युष्मान्। घृतस्नुना- पूतनवनीतोपलक्षितपूतावगमनेन। हव्येन- ध्यानभावनादिहव्येन। प्रतिभूषति- मण्डयति। तम्। विश्वे- सर्वे यूयम्। उप गच्छथ- आगच्छथ ॥८॥

उप नः सूनवो गिरः शृण्वन्त्वमृतस्य ये। सुमृळीका भवन्तु नः॥ ६.०५२.०९

अमृतस्य सूनवः- अमृतपुत्राः। नः- अस्माकम्। गिरः- मन्त्रान्। उप शृण्वन्तु। नः- अस्माकम्। सुमृळीकाः- आनन्दकराः। भवन्तु- सन्तु ॥९॥

विश्वे देवा ऋतावृध ऋतुभिर्हवनश्रुतः। जुषन्तां युज्यं पयः॥ ६.०५२.१०

ऋतावृधः- सत्यवर्धकाः। विश्वे देवाः- सर्वे देवाः। ऋतुभिः- काले। हवनश्रुतः- आह्वानश्रोतारः। युज्यम्- नियुक्तम्। पयः। जुषन्ताम्- सेवन्ताम् ॥१०॥

स्तोत्रमिन्द्रो मरुद्गणस्त्वष्टृमान्मित्रो अर्यमा। इमा हव्या जुषन्त नः॥ ६.०५२.११

इन्द्रः- ईशनाधिदेवता। मरुद्गणः- प्राणगणः। त्वष्टृमान्- तनूकरणदेवता। मित्रः- स्नेहाधिदेवता। अर्यमा- औदार्याधिदेवता। एते देवाः। स्तोत्रम्- स्तुतिम्। इमा- एतानि। नः- अस्मदीयानि। हव्या- हव्यानि। जुषन्त- सेवन्ताम् ॥११॥

इमं नो अग्ने अध्वरं होतर्वयुनशो यज। चिकित्वान्दैव्यं जनम्॥ ६.०५२.१२

होतः- देवानामाह्वातः। अग्ने- पावक सर्वभूतहितक्रतो। दैव्यं जनम्- द्योतनशक्तीः। चिकित्वान्- बुद्ध्यन्। नः- अस्माकम्। इमम्- एतम्। अध्वरम्- ध्वरविरोधिकर्म। सर्वभूतहितं कर्म। वयुनशः- ज्ञानक्रमेण। यज- कुरु ॥१२॥

विश्वे देवाः शृणुतेमं हवं मे ये अन्तरिक्षे य उप द्यवि ष्ठ।
ये अग्निजिह्वा उत वा यजत्रा आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम्॥ ६.०५२.१३

Dr. Rangani
WEBOLIM

ये। अन्तरिक्षे- द्यावापृथिव्योरन्तराळ इत्याधिभौतिके। अन्नमनसोरन्तराळे प्राण इत्याध्यात्मिके। ये। दिवि- नभसि चित्ताकाशे वा। स्थ- भवथ। ये। अग्निजिह्वाः- अग्निद्वारा हव्यग्रहणशीलाः। उत वा- अथवा। यजत्राः- पूज्याः। ते। विश्वे देवाः- सर्वे देवाः। इमम्- एतत्। मे- मम। हवम्- आह्वानम्। शृणुत। अस्मिन्- एतस्मिन्। बर्हिषि- दर्भासने चित्तासने वा। आसद्य- उपविश्य। मादयध्वम्- अस्मांस्तर्पयथ ॥१३॥

विश्वे॑ दे॒वा मम॑ शृण्वन्तु य॒ज्ञिया॑ उ॒भे रोद॑सी अ॒पां नपा॑च्च॒ मन्म॑।
मा वो॒ वचां॑सि परि॒चक्ष्या॑णि वोचं सु॒म्नेष्विद्वो॒ अन्त॑मा मदेम॥ ६.०५२.१४

यज्ञियाः- पूज्याः। विश्वे देवाः- सर्वे देवाः। मम- मे। मन्म- मननम्। शृण्वन्तु। उभे रोदसी- द्यावापृथिव्यौ। अपां नपात्- अब्जोग्निः। च- अपि। शृण्वन्तु। वः- युष्मान् प्रति। परिचक्ष्याणि- वर्जनीयानि। वचांसि। मा। वोचम्- वदानि। सुम्नेषु- सुखेषु। वः- युष्माकम्। अन्तमाः- अन्तिके। मदेम- सन्तुष्टा भवेम ॥१४॥

ये के च॒ ज्मा म॒हिनो॒ अहि॑माया दि॒वो ज॑ज्ञि॒रे अ॒पां स॒धस्थे॑।
ते अ॒स्मभ्य॑मि॒षये॒ विश्व॒मायुः॒ क्षप॑ उ॒स्रा व॑रिवस्यन्तु दे॒वाः॥ ६.०५२.१५

ये। के च- केचित्। ज्मा- पृथिव्याम्। महिनः- महात्मानः। अहिमायाः- वृत्राहन्तृप्रज्ञाः। दिवः- नभसः। जज्ञिरे- जाताः। अपाम्- मूलशक्तिधाराणाम्। सधस्थे- स्थाने जाताः। ते। अस्मभ्यम्- नः। इषये- उद्दीपनाय। इध्यत इतीषिः। क्षप उस्राः- अहोरात्रम्। देवाः। विश्वमायुः- सर्वं जीवनम्। वरिवस्यन्तु- यच्छन्तु ॥१५॥

अग्नी॑पर्जन्या॒वव॑तं॒ धियं॑ मे॒ऽस्मिन्हवे॑ सुहवा सुष्टु॒तिं नः॑।
इळा॑म॒न्यो ज॒नय॒द्गर्भ॑म॒न्यः प्र॒जाव॑ती॒रिष॒ आ ध॑त्तम॒स्मे॥ ६.०५२.१६

अग्निपर्जन्यौ। मे- मम। धियम्- बुद्धिम्। अवतम्- रक्षतम्। अस्मिन्- एतस्मिन्। हवे- आह्वाने। सुहवा- सुष्ठु आहूतौ। नः- अस्माकम्। सुष्टुतिम्- शोभनस्तुतिं रक्षताम्। अन्यः- एकः। इळाम्-

Dr. Ranganji
WEBOLIM

पौरुषमन्नम्। जनयत्- जनयतु। अन्यः- इतरः। गर्भं- पौरुषान्नेनोत्पाद्यं स्त्रीगर्भं जनयतु। अस्मे- अस्मभ्यम्। प्रजावतीः इषः- धर्मसन्ततिकामनाः। आ धत्ते- अवस्थापयतम्॥१६॥

स्तीर्णे बर्हिषि समिधाने अग्नौ सूक्तेन महा नमसा विवासे।
अस्मिन्नो अद्य विदथे यजत्रा विश्वे देवा हविषि मादयध्वम्॥ ६.०५२.१७

बर्हिषि- दर्भासने चित्ताकाशासने वा। बर्हिःशब्दोन्तरिक्षनामसु पठितः। स्तीर्णे- उपस्तृते। अग्नौ- पावके सत्क्रतौ। समिधाने- सम्यगुद्दीपिते। महा- महता। सूक्तेन- मन्त्रेण। नमसा- वन्दनेन। विवासे- परिचरामि। अद्य- इदानीम्। अस्मिन्- एतस्मिन्। नः- अस्माकम्। हविषि- हविःप्रदानयुक्ते। विदथे- यज्ञे। विश्वे देवाः- हे सर्वे देवाः। मादयध्वम्- तृप्यध्वम्॥१७॥

Dr. Rangani
WEBOLIM